

11. POSSIBLE EVOLUCIÓ DEL PAISATGE DE LES TERRES DE L'EBRE

11. POSSIBLE EVOLUCIÓ DEL PAISATGE DE LES TERRES DE L'EBRE

L'evolució del paisatge de les Terres de l'Ebre, almenys a curt i mitjà termini, sembla encaminar-se a accentuar alguns dels processos i les dinàmiques que s'han desenvolupat en les darreres dècades. A grans trets, es pot establir una diferenciació entre sis àmbits territorials: les àrees de muntanya o de relleu trencat, on la pràctica agrícola es veu dificultada pels condicionants naturals; els altiplans interiors, que mantenen l'estructura de mosaics agroforestals amb conreus de secà amb tendència a l'establiment de sistemes de regadiu de suport; les planes, de vocació agrícola però que hostatgen la majoria dels nuclis urbans i el pas d'infraestructures; la franja litoral on predominen les funcions residencials i turístiques; les terrasses fluvials i el pre-delta, que és on es concentren la majoria dels processos de transformació paisatgística pel creixement urbanístic i el pas d'infraestructures; i, per últim, el Delta que manté un fràgil equilibri entre les dinàmiques marítimes i fluvials, que posen en risc el manteniment de l'actual paisatge deltaic.

11.1. Evolució del paisatge dels altiplans

La superfície forestal, hegemònica en les àrees dels fondos que descendeixen vers l'Ebre, probablement continuï augmentant sobretot en aquells sectors de major pendent, pitjor accessibilitat i que no tenen reg de suport. L'increment de massa forestal també es donarà a les Riberes de l'Algars i en els sectors de major pendent de l'Altiplà de la Terra Alta, de manera que es conformaran masses forestals pràcticament contínues. Aquest fet, juntament amb la desaparició de l'aprofitament silvícola, farà vulnerables aquests sectors davant els incendis forestals. Els incendis forestals, a banda de canviar la fesomia del paisatge, poden afavorir l'augment dels processos erosius, cosa que dificultaria la regeneració natural vers les formacions vegetals precedents. En aquest sentit, cal tenir en compte que els altiplans estan formats majoritàriament per materials tous (margues), molt vulnerables a l'erosió.

La inestabilitat i la incertesa en la continuïtat dels diversos paisatges agrícoles dels altiplans fa difícil preveure de les transformacions paisatgístiques futures. Aquesta incertesa es deu al fet que molts d'aquests paisatges estan subjectes a les ajudes provinents de la Unió Europea, que poden variar o desaparèixer en un futur pròxim, i afavorir, d'aquesta manera, la desaparició o transformació de peces agrícoles importants en el territori. Al mateix temps, la previsible disminució de la població ocupada en l'agricultura en l'àmbit dels altiplans, especialment en el sector de la Ribera d'Ebre obligarà a una major tecnificació de les feines del camp o a l'abandonament dels cultius.

Figura 11.1. Vista sobre un mosaic agroforestal al municipi de Corbera d'Ebre, a l'Altiplà de la Terra.

De tota manera, aquells paisatges agrícoles que es vagin vinculant a l'elaboració de productes de qualitat no dependents de les ajudes europees, com la vinya o alguns conreus d'agricultura ecològica, i que comptin amb reg de suport, presenten una menor tendència a la transformació, en tenir assegurada, a priori, una quota de mercat. Per tant, sembla garantit, a curt termini, el característic mosaic agroforestal de la Terra Alta, conformat per vinya (sector central), olivera (nord) i trilogia mediterrània (al sud). A més, les actuals estratègies d'elaboració de vins i olis de qualitat fan que aquests productes siguin cada cop més valorats i amb uns mercats més o menys estables com perquè aquestes plantacions sucumbeixin en favor d'altres usos. També s'ha de tenir en compte que bona part dels altiplans de l'interior de les Terres de l'Ebre gaudeixen, o gaudiran els propers anys, de regs de suport que ajudaran a mantenir els conreus.

Si el mercat del vi de la Terra Alta es consolida, tenint present la disponibilitat d'aigua, no es descarta que continuï la roturació d'antics conreus abandonats per a noves plantacions, fenomen que ja s'està donant darrerament. L'augment de la superfície conreada pot suposar la modificació del paisatge si es continua amb abancalaments dels vessants amb tècniques allunyades de les tradicionals. De tota manera, tot i que d'entrada l'impacte paisatgístic pot ser gran, al cap del temps aquest es veu suavitzat per la revegetació natural dels talussos. Però el que es perd definitivament

quan s'ha enderrocat són el conjunt de marges de pedra en sec i altres elements del patrimoni arquitectònic i arqueològic que sovint són escombrats en les noves rompudes o quan es donen processos de concentració parcel·l·ària.

El creixement urbanístic dels nuclis urbans no es preveu que sigui gaire important. Només en el cas de Gandesa, com a capital comarcal, es poden preveure alguns creixements urbanístics de tipus residencial i industrial de certa envergadura, que si no es fan en cura, podrien tenir certes afectacions en l'equilibri paisatgístic urbà-agrícola. Altres municipis, com Batea o Bot, preveuen l'ampliació o construcció de polígons industrials, que pel fet de situar-se en les entrades dels nuclis urbans, poden comprometre la seva imatge. De tota manera, sembla que continuarà, encara que en menor mesura que en els últims anys, la construcció d'habitatges en sòl no urbanitzable

Figura 11.2. Conreus marginals com el de l'ametller corren el risc de desaparèixer. A la imatge, conreus abandonats d'olivera, a l'esquerra, i conreus d'ametllers, a la dreta, en un dels marges de la Cubeta de Móra.

On sí hi haurà una transformació paisatgística rellevant, si es desenvolupa, és a les Camposines, on està prevista la construcció d'un polígon industrial i logístic de 50 hectàrees. Se situarà en un indret caracteritzat pels mosaics agroforestals que són la porta d'entrada a la comarca de la Terra Alta venint de la Ribera d'Ebre per la N-420 i la C-12a.

Figura 11.3. L'execució del polígon d'activitats econòmiques de les Camposines (La Fatarella) a l'Altiplà de la Terra Alta pot comportar una important transformació del paisatge.

Tot i que de futur més incert, existeix també un risc de fragmentació paisatgística provocat per l'autovia del Baix Aragó, si finalment es decideix fer-la passar per la Terra Alta. Amb les mesures correctores i integradores que avui dia s'apliquen a aquests tipus d'infraestructures no seria de preveure un impacte gaire important, en transcórrer per uns sectors més o menys planers. Tot i així, l'Altiplà de la Terra Alta veuria incrementada la demanda de construcció de nous equipaments i serveis a les vores d'aquesta infraestructura que sí que podrien acabar tenint incidències paisatgístiques majors.

També es preveu que en un futur proper els altiplans acullin diversos parcs eòlics i fotovoltaics. Si es desenvolupen tots els projectes previstos, en pocs anys hi haurà una transformació del paisatge dels altiplans de les Terres de l'Ebre.

Els efectes que a nivell paisatgístic tenen els parcs eòlics s'han de prendre en consideració. El fet de situar-se a les línies de carena dels altiplans farà que els molins siguin clarament visibles des d'una extensa àrea.

Figura 11.4. Construcció d'una torre d'alta tensió i una subestació elèctrica a l'Altiplà de la Terra Alta.

11.2. Evolució del paisatge de les serres

La superfície forestal, hegemònica en les àrees de les serres, probablement continuï augmentant en el conjunt de les Terres de l'Ebre, encara que en alguns sectors concrets pot retrocedir puntualment per roturacions per l'establiment de nous conreus. Es preveu que la major part dels boscos tendiran a augmentar la seva superfície i a incrementar la biomassa a causa de la pràctica desaparició de l'aprofitament silvícola i de l'abandonament de les terres de conreu més marginals, és a dir, les situades en petites parcel·les poc productives i amb més pendent. Així, el procés d'extensió del bosc es produirà en els sectors de més obaga del massís dels Ports, de les Serres de Pàndols-Cavalls, de les Serres de Cardó-Boix i de la Serra de Llaberia, sempre que no es produeixin incendis forestals importants.

La successió ecològica, de la qual la successió vegetal n'és una concreció, guia el procés d'evolució del paisatge vegetal i condiciona que, si bé actualment hi ha un predomini de les brolles i les pinedes de pi blanc, a mitjà termini puguin evolucionar cap a comunitats forestals: alzinars i carrascars principalment, i rouredes de fulla petita en les obagues. Igualment, en aquelles superfícies on existeixen pinedes d'origen antròpic i que avui dia estan abandonades, es produiria una progressiva

substitució de la vegetació actual amb la lenta desaparició de les coníferes en front dels planifolis.

Els focs són habituals i inherents a la vegetació mediterrània. Hi són presents des d'antic. L'avenç del bosc té com a conseqüència una homogeneïtzació del paisatge, que afavoreix el desenvolupament dels grans incendis forestals. A més, la construcció d'habitatge disseminat en els vessants assolellats i la major aflluència humana als espais forestals, afavorida per la reforma i ampliació de la xarxa viària, fa augmentar notablement el risc de focs d'origen antròpic. Per tant, importants àrees arbrades com el massís dels Ports o les obagues de les Serres de Pàndols-Cavalls, la Serra del Tormo o la Serra de Llaberia, són les que tenen més risc.

És probable un increment de l'activitat turística a les serres de les Terres de l'Ebre. Així, sembla que en el futur el turisme rural, cultural i l'ecoturisme anirà prenent rellevància a partir de l'adequació als visitants dels diversos espais d'interès natural, com és el cas del Parc Natural dels Ports o de l'Espai d'Interès Natural de la Serra de Llaberia. Precisament, la creació del Parc Natural dels Ports ha reforçat els usos recreatius en aquest espai natural, fet que pot revertir positivament en el manteniment

Figura 11.5. L'ús social, recreatiu o turístic de les serres representa una possibilitat de futur per a la valorització d'aquests paisatges fins ara relativament poc coneguts i valorats.

Figura 11.6. Paisatges eòlics com el de la imatge, a les Colladetes (el Perelló), poden ser cada cop més habituals en el conjunt de les serres de les Terres de l'Ebre.

11.3. Evolució del paisatge de les planes

Pel que fa als paisatges agrícoles, característics de bona part de les planes de les Terres de l'Ebre, es percep una evolució desigual que varia a partir de dos factors: el tipus de conreu i la situació geogràfica. En conjunt es pot afirmar que la superfície agrícola tendeix a disminuir lleugerament, si bé es donen processos paral·lels d'intensificació de la producció i de concentració parcel·lària.

El futur de les explotacions agrícoles ebrenques està molt condicionat pel rumb que prenguin les Polítiques Agràries Comunitàries. Actualment hi ha discussions sobre el pressupost de la PAC, però sembla que existeix una tendència a disminuir progressivament les subvencions, fet que significaria inevitablement la desaparició dels conreus menys competitius com, per exemple, alguns cultius que no tenen expectatives de disponibilitat d'aigua (com el sector nord de la plana del litoral del Baix Ebre). Això suposaria en algunes ocasions la substitució per cultius més competitius i, en d'altres, l'abandonament dels camps.

Un altre factor amb incidència per al manteniment dels actuals paisatges agrícoles, són els diversos projectes de regadiu en què compten pràcticament tots els sectors de plana de les Terres de l'Ebre. Si es disposa d'aigua per al reg de suport, és probable un manteniment dels actuals conreus, sempre que les condicions del mercat o les iniciatives locals així ho permetin.

També s'observa una altra tendència, comuna, cap a la concentració parcel·lària en les àrees on encara es manté l'activitat agrícola per disponibilitat d'aigua. Aquest és el cas de l'expansió dels cítrics al Baix Ebre i especialment al Montsià.

Pel que fa a l'olivera, cal que es produeixi un producte de qualitat per fer viable el manteniment dels paisatges oleícoles. En aquest sentit, la Denominació d'Origen o iniciatives com les de producció d'oli ecològic i/o procedent d'oliveres centenàries o mil·lenàries, poden ser uns grans aliats, per la qual cosa hi ha esperances en la permanència d'alguns dels paisatges d'olivera tant característics d'aquestes terres.

Els conreus situats a les àrees de relleu planer, sobre sòls fèrtils i de regadiu, seguiran, pel que fa al rumb de les explotacions, un procés doble: d'una banda, en els espais on existeix una pressió urbanística considerable que provoca l'augment continuat del valor del sòl, els camps de conreu aniran en retrocés. Aquesta situació es produirà principalment a l'entorn de la línia de costa i al voltant dels principals nuclis urbans. En canvi, també és probable que les explotacions agrícoles de conreus més rendibles, com els cítrics i l'olivera, puguin guanyar extensió en sectors concrets, a expenses d'erms o indrets ara ocupats per la vegetació espontània.

Pel que fa a la tipologia dels conreus, es constaten canvis que aniran en augment en un futur. En primer lloc, sembla irreversible la substitució progressiva de les explotacions de secà per les de regadiu de suport, que utilitzaran avançats sistemes de rec com el gota a gota, atenent així més

Figura 11.7. Projectes de regadiu com el de l'Aldea-Camarles, provocaran sens dubte un canvi en el paisatge agrícola, a la vegada que la disponibilitat d'aigua, podrà induir a canvis en l'ús del sòl. Font: Regadius de Catalunya. www.regadius.cat.

Figura 11.8. Els sectors del litoral del Baix Ebre compten amb nombroses d'infraestructures de comunicació, com el de la imatge prop del Cap Roig.

alts índexs de productivitat. L'olivera n'és un bon exemple i és probable que prossegueixi la seva expansió per la Plana del Baix Ebre-Montsià o del Burgà.

És probable que el desenvolupament de les infraestructures a les planes de les Terres de l'Ebre augmenti en un futur proper, sobretot pels projectes de construcció de noves infraestructures de gran capacitat, com el projecte de nova autovia A-7. També s'ha començat a plantejar la construcció d'una via del TGV entre Tarragona i Castelló, que generaria canvis en els paisatges de les planes de les Terres de l'Ebre, en concret a la plana litoral del Baix Ebre i, probablement, a la plana interior del Baix Ebre-Montsià. La implantació d'aquestes infraestructures, especialment les viàries, podrien incentivar l'edificació en les seves àrees limítrofes.

Un fenomen de transformació paisatgística que es dona sobretot en els àmbits de les planes de les Terres de l'Ebre, és l'urbanístic. Aquesta dinàmica és molt probable que continuï sent la protagonista en l'evolució futura del paisatge, malgrat que actualment està immers en una crisi. El sòl compromès pel planejament vigent fa preveure que a mig termini s'acabi edificant una part significativa del litoral de les Terres de l'Ebre. És un fenomen que sobretot es dona al front litoral, per les segones residències, i a l'entorn dels grans nuclis de població, com Tortosa, Amposta o Deltebre, que principalment s'expandeixen a partir de noves àrees residencials de baixa densitat, amb la tipologia predominant de la casa unifamiliar. També es dona un increment de l'urbanització en diversos nuclis mitjans o petits que s'acaben convertint en ciutats-dormitori, un increment de la urbanització de l'àrea dinàmica i econòmicament articulada de l'eix Tortosa-Amposta-St. Carles de la Ràpita-l'Ampolla. Especialment

en el sector litoral i en el Delta de l'Ebre durant els darrers anys han aparegut diversos projectes de construcció de grans urbanitzacions sovint associades a camps de golf. Concretament se n'han comptabilitzat un total de set (veure taula 11.5). D'aquestes, actualment només n'hi ha dues en construcció: la de l'Ampolla, i la de l'Aldea. Aquesta última, de moment, no incorpora la construcció del camp de golf. La resta es troben en diferents processos de tramitació. La crisi immobiliària de finals del 2008 pot provocar l'aturada d'alguns dels projectes però no es descarta que a mig termini es puguin acabar construint.

Les àrees de brolles, bosquines i conreus de secà marginals propers a la costa, especialment al sector del litoral del Baix Ebre, estan fortament afectats per la dinàmica territorial que es dona al litoral. Actualment els darrers espais naturals o agrícoles no transformats ja estan molt fragmentats per la presència de tot un reguitzell d'urbanitzacions i el pas d'infraestructures de comunicació. La tendència, segons el planejament vigent, és que la construcció continuï, almenys a mig termini, de manera que la superfície de vegetació espontània propera al litoral pot disminuir més. Tanmateix, petits espais agrícoles o naturals que avui dia es mantenen, poden ser objecte de protecció i adquirir un ús recreatiu per a la població resident i visitant, tot convertint-se *de facto* en parcs urbans, com podria ser el cas de l'Espai d'Interès Natural de Santes Creus (a l'Ametlla de Mar).

Figura 11.9. Nous paisatges urbans com el de la imatge, a Sant Jordi d'Alfama, a l'Ametlla de Mar, poden ser cada cop més habituals al litoral de les Terres de l'Ebre.

11.4. Evolució del paisatge de les terrasses fluvials

Figura 11.10. Els fragments del litoral no urbanitzats, com el de la imatge al municipi de l'Ametlla de Mar, són una singularitat paisatgística que hauria de permetre el desenvolupament d'un nou tipus de turisme respectuós amb l'entorn natural i el paisatge.

Per altra banda, l'esgotament d'un model únic de sol i platja convidarà, com de fet ja està començant a passar, a la diversificació turística dels municipis litorals, que cercaran noves singularitats per atraure turistes. Això podria ser una oportunitat per desqualificar alguns sòls urbanitzables de primera línia (com ha fet l'Ametlla de Mar en la revisió del seu POUM) i preservar-los pels seus valors naturals, culturals i paisatgístics.

Són previsibles, també, noves polítiques per reformar el teixit urbà i els serveis municipals, sovint ambdós degradats, ja que es preveu que els municipis costaners vagin adquirint més població fixa a partir de la transformació de les segones residències en habitatge permanent. És per això que cal una remodelació general perquè aquells espais urbans litorals que actualment no tenen ni identitat ni estructures coherents puguin convertir-se en el futur en ciutats funcionals. En aquest sentit, les reformes dels fronts litorals generen una oportunitat per tal de dignificar i millorar aquests paisatges.

Es preveu que els paisatges de les terrasses fluvials, que han estat tradicionalment els més dinàmics i canviants de les Terres de l'Ebre, ho continuïn sent durant els propers anys, com així ho demostren els diversos processos de transformació en curs o en projecte.

Des del punt de vista de les infraestructures, destaquen dues obres: el desdoblament de la C-12 al seu pas per Tortosa-Roquetes, i el desdoblament de la N-340, amb la construcció de la nova autovia A-7. El desdoblament de l'eix de l'Ebre (C-12) al seu pas per Tortosa-Roquetes, encara que es troba en un procés de discussió sobre el traçat, està previst que passi per sobre de les terrasses fluvials fins al Pla de les Illes. Aquesta situació comportarà l'obertura d'una cicatriu en el paisatge dels sectors d'encaix entre les terrasses i la Plana del Baix Ebre-Montsià, que almenys a curt termini serà visible. Un altre aspecte de transformació induït per aquesta infraestructura serà la tendència a l'ocupació edificatòria del sector comprès entre els actuals assentaments urbans i la nova via.

Figura 11.11. Es preveu que els paisatges de les terrasses fluvials del tram final de l'Ebre es veuran sotmesos a una forta pressió transformadora que acabarà generant uns paisatges menys agrícoles i amb predomini de les infraestructures i els elements urbans.

Figura 11.12. S'està rehabilitant el casc antic de Tortosa i es preveu millorar i potenciar els paisatges del patrimoni històric com el de Catedral i els seus voltants.

Per la seva banda, el desdoblament de la N-340 al seu pas per les terrasses fluvials està previst que transcorri dins del terme de Tortosa, aigües avall de Campredó, amb la necessitat de construir un nou pont sobre l'Ebre. A banda de la creació de nous paisatges d'infraestructures, a l'entorn de la mateixa és probable que es generin expectatives per a nous creixement urbans, especialment industrials, logístics i de serveis.

Respecte els sistemes urbans, que en aquest àmbit és on concentren la seva major extensió i potencialitat de creixement, es preveu una major centralitat del sistema urbà Tortosa-Roquetes, tenint en compte la potenciació de la xarxa d'infraestructures (el desdoblament de la N-340 i de la C-12 a la vora dels nuclis urbans) i dels equipaments industrials (polígon industrial de Catalunya Sud). Pel que fa als assentaments dispersos per edificacions de xalets a les vores de Tortosa i seguint l'eix del riu, es preveu que, malgrat els intents per ordenar-ho, continuarà ampliant-se, fet que sovint afectarà d'espais naturals com barrancs o corredors ecològics.

El sistema d'Amposta, estratègic per la seva posició de cruïlla entre les planes, les terrasses fluvials i el Delta, seguirà condicionat pel dens sistema d'eixos viaris, que també s'anirà potenciant amb el nou eix de l'Ebre i amb el desdoblament de la N-340. Es preveu que el creixement urbanístic serà menor que l'actual, encara que es portaran a terme diversos projectes, que faran més dens el teixit urbà del nucli, i aniran creant noves franges urbanitzades al marge sud i oest.

Els projectes de noves urbanitzacions, distribuïdes en els sistemes urbans de les terrasses fluvials, acabaran creant nous escenaris. Per exemple, la urbanització La Palma que destaca per les seves dimensions, al terme municipal de l'Aldea, és una intervenció que comporta la construcció de 1000 habitatges en un indret d'elevada diversitat paisatgística, en contacte amb les serretes que descendeixen del coll de l'Alba, el Delta i el riu Ebre.

El sistema de Móra d'Ebre-Móra la Nova, no presenta un dinamisme tan gran com el d'Amposta o el de Tortosa-Roquetes, amb la qual cosa es preveu un creixement urbanístic moderat de cara als anys vinents. Es preveu que aquest creixement es faci seguint els eixos que marquen les dues principals vies de comunicació que creuen el territori, la N-420 i la C-12.

L'àmbit territorial de les terrasses fluvials de l'Ebre és on es concentren els problemes més importants de degradació dels nuclis antics, com en els casos de Tortosa o Móra d'Ebre, que compten amb els ajuts del Programa de Barris i àrees urbanes d'atenció especial de la Generalitat de Catalunya, des del 2005 i 2007 respectivament. Així, en aquells barris antics, com Tortosa o Móra, que hagin iniciat

Figura 11.13. El polígon industrial Catalunya Sud, després de molts anys d'espera, sembla que comença a atraure algunes indústries.

Figura 11.14. Els paisatges de les terrasses fluvials, fins a dia d'avui majoritàriament agrícoles, podrien canviar d'ús si l'agricultura entra en recessió.

processos de regeneració i rehabilitació, és de preveure que hi hagi una revitalització que comportarà una millora dels paisatges urbans. En el cas concret de Tortosa, el Pla integral del casc antic proposa un ampli programa d'actuacions que preveu millorar carrers i places, l'enderrocament de les cases de davant de la catedral per fer unes grans escalinates, la creació de programes per fomentar la rehabilitació d'edificis, la creació de nous equipaments i programes d'atenció als col·lectius més desfavorits.

Segons el Pla territorial parcial de les Terres de l'Ebre, el sòl industrial s'haurà de desenvolupar potenciant els existents o omplir les activitats en àrees que resulten ja condicionades per l'ús industrial. La urbanització i l'edificació, actualment molt minsa, del polígon Catalunya Sud serà sense dubte la peça industrial més gran en superfície de les terres de l'Ebre, i a la vegada, una de les més grans de Catalunya. Es preveu en aquesta àrea la disponibilitat de sòl urbanitzat a bon preu, com un nou referent productiu, de manera que prengui el relleu al polígon de Baix Ebre, ja molt saturat i amb poques ofertes de sòl. Per aqueta raó serà important tenir en compte el model d'ús del sòl i la qualitat arquitectònica, ja que les actuals naus destaquen per la seva poca integració en relació amb els volums i els colors. Val a dir que, a les terrasses fluvials de la Ribera d'Ebre, està prevista la construcció d'un nou polígon industrial, el del Molló, just als peus de la zona de contacte entre el Baix Priorat i la Cubeta de Móra.

Fer previsions sobre la possible evolució dels paisatges agraris és una tasca complicada des del punt de vista de la inestabilitat del mercat. Els conreus d'horta, al tram sud Xerta-Amposta, i de la fruita dolça, al sector de la Cubeta de Móra, que els darrers anys, amb alts i baixos, han demostrat ser força competitius en els respectius mercats, es preveu que es mantinguin. En canvi, la inestabilitat recent del mercat dels cítrics, que els darrers anys havien anat guanyant terreny a les terrasses fluvials del tram sud (Xerta-Amposta), tenen un futur més incert per la qual cosa es fa difícil fer cap mena de previsió sobre la seva evolució futura. Sembla que si se segueix la tendència actual d'indiferenciació del producte en el mercat, els cítrics de les Terres de l'Ebre no podran competir amb els altres territoris i, per tant, podria produir-se un abandonament de conreus o un canvi a altres de més competitius. Mentre que si els productors adopten mesures de diferenciació del producte en base a la millora de la qualitat ecològica dels productes junt amb la vinculació del producte a la preservació d'uns determinats paisatges, es podria garantir el manteniment dels actuals conreus de cítrics característics d'aquestes terrasses fluvials.

Pel que fa als arrossars singulars que apareixen a les terrasses del tram Vinallop-Amposta, estaran condicionats al conreu de l'arròs del Delta en general. Si decau la rendibilitat, podrien dessecar-se i transformar-se en altres conreus de regadius més productius i rendibles.

Les àrees d'interès natural, en fràgil equilibri en aquest àmbit paisatgístic, i que es configuren a partir de retalls de bosc de ribera (en el cas del riu Ebre) i d'ecosistemes propis dels barrancs mediterranis (en el cas dels barrancs que hi menen des de la Plana del Baix Ebre-Montsià, des dels vessants de Tivenys-coll de l'Alba, des del Baix Priorat i des de la Cubeta de Móra), sembla que tendiran a consolidar els seus valors naturals en aplicació de les noves polítiques de gestió de les conques hidrogràfiques. Malgrat tot, els boscos de ribera del riu Ebre estan fortament condicionats per la pressió agrícola, per una banda, i per la inestabilitat dels marges del riu, per l'altra, que posen en risc la seva viabilitat com a ecosistema i com a paisatge. A més, espais humits singulars com els ullals de la Carrova o el marjal de Campredó, que representen petits conjunts de notable interès ecològic i hidrològic, si no són protegits i gestionats adequadament podrien veure's deteriorats, o fins i tot arribar a desaparèixer.

11.5. Evolució del paisatge del Delta

Per motius obvis, la unitat de paisatge del Delta de l'Ebre és un territori extremadament sensible davant el fenomen del canvi climàtic. En aquest sentit, i d'acord amb les dades del Panell Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (IPCC), d'ara al 2050 es podria produir un ascens del nivell del mar de l'ordre dels 15 cm. Si s'hi suma l'efecte de la subsidència, aquest fet podria suposar entre 25 i 30 cm d'enfonsament relatiu del terreny en relació amb la cota marina en menys de cinquanta anys. Els responsables de la Direcció General de Ports, Aeroports i Costes de la Generalitat de Catalunya apunten vers l'estratègia de retirada gradual i progressiva de la primera línia de costa, a la vista de les dades i de la previsió que alguns indrets costaners peninsulars puguin retrocedir varies desenes de metres en els propers decennis, entre els quals s'inclou el Delta de l'Ebre.

Les propostes d'introduir esculleres o altres alineacions rígides i pesants per frenar l'embat del mar i «polderitzar» el Delta no s'han tirat endavant per no poder contenir el procés d'enfonsament que és el més greu. A la vegada, el major pes específic o densitat d'aquestes estructures rígides accentuaria precisament el procés que es vol combatre i en disminuiria l'efectivitat. A la dificultat d'assentar estructures feixugues en un basament inestable cal afegir-hi l'elevat consum energètic per expulsar l'aigua i la rigidització del front costaner, que impediria la remodelació del litoral, que és l'autodefensa

Figura 11.15. És de preveure que la taca urbana que ara ocupen els dos grans nuclis del Delta, Deltebre i Sant Jaume d'Enveja, no creixi excessivament en un futur proper.

natural de tot el Delta davant el mar, mitjançant la plasticitat que permet establir constantment nous equilibris. Amb aquestes propostes el Delta presentaria una fesomia totalment diferent a l'actual, amb uns fronts litorals completament artificialitzats, i l'obertura de diverses possibilitats de nous conreus. Les propostes més recents, basades en fer sistemes de by-pass de sediments des dels embassaments de l'Ebre fins al Delta, juntament amb l'adopció dels criteris establerts per la Direcció General de Ports, Aeroports i Costes, permetria el manteniment d'uns paisatges relativament semblants als actuals. El front litoral, tot i canviar la seva morfologia, mantindria les seves característiques naturals, amb un cos central deltaic conformat per arrossars, sempre que les dinàmiques del mercat o les iniciatives locals permetessin el manteniment dels actuals conreus. Així doncs, tot i ser un espai amb una elevada fragilitat, es preveu que les dinàmiques a què està sotmès el paisatge del Delta de l'Ebre es mantindran en un futur proper: erosió marina, subsidència, augment de l'activitat turística i incertesa en el cultiu de l'arròs.

El sòl agrícola ja ha arribat al seu màxim d'ocupació de superfície i no es preveu que hi hagi noves rompudes ja que, on no hi ha arrossar, hi ha alguna figura de protecció que en limita els usos. Així, malgrat les incerteses, es preveu que l'arrossar continuï sent el principal conreu del Delta. Aquest fet el reforcen dues qüestions: per una banda, la qualificació de Denominació Geogràfica Protegida que reconeix la qualitat dels arrossos cultivats en aquesta zona; i per l'altra, l'arròs és l'únic cultiu que, en haver-se d'inundar els camps i frenar l'ascens de la salinitat del subsòl, es pot conrear al Delta.

Pel que fa al paisatge urbà, són de preveure canvis en el parc edificat, així com un cert creixement dels nuclis urbans. Les noves intervencions no haurien de sobresurtir excessivament pel que fa a l'alçada, que acostuma a ser de planta i pis, o dos pisos.

